

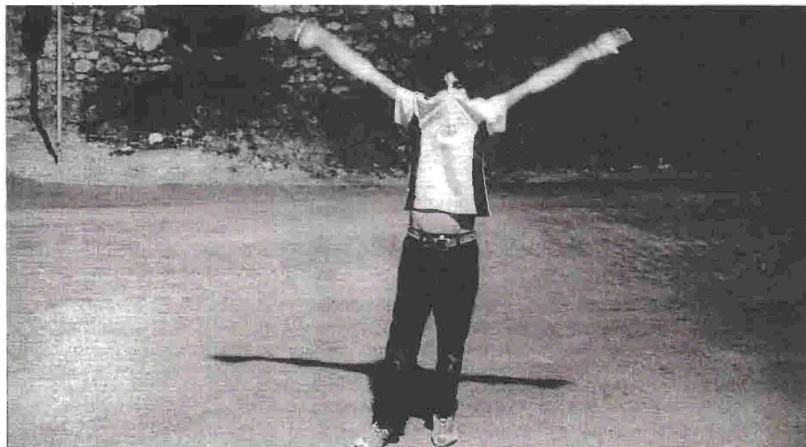
Είδος: Εφημερίδα / Ένθετο: ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
 Ημερομηνία: Πέμπτη, 11-03-2010
 Σελίδα: 1
 Μέγεθος: 992 cm²
 Μέση κυκλοφορία: 31550
 Επικοινωνία εντύπου: (210) 9296001

Λέξη κλειδί: ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΤΑΚΗ

Σωτήρης Δημητρίου
 Τα ζύγια του προσώπου
 εκδόσεις Πατάκη,
 σ. 162, 10,90 €

Από την ευρυχωρία των υπερκόσμιων ταξιδιών και των μακριών αφηγήσεων, ο Σωτήρης Δημητρίου επιστρέφει στις στενωπούς των εγκόσμιων και της διηγηματογραφίας. Ένα χρόνο μετά το φανταστικό αφήγημα «Σαν το λίγο το νερό», εκδίδει μια συλλογή με καινούρια διηγήματα. Μόλις πέντε από τα συνολικά 25 έχουν ήδη δημοσιευθεί σε κάποιο έντυπο. Είναι η πέμπτη συλλογή του, η οποία ανεβάζει τον συνολικό αριθμό των διηγημάτων του σε 91. Η έκδοση αυτών των πέντε συλλογών εμφανίζει μια τακτικότητα, που αναδεικνύει το διήγημα σε μήτρα της πεζογραφίας του. Αλλάστε, όλα ξεκίνησαν πριν από 32 χρόνια, με μια βράβευση σε διαγωνισμό εντύπου του διηγήματος «Ντινλίθ'ιμ, Χριστάκη». Η ομότιτλη συλλογή εκδόθηκε σχεδόν δέκα χρόνια αργότερα, το 1987, και δύο χρόνια μετά, η επόμενη, «Ένα παιδί απ' τη Θεσσαλονίκη». Τα επόμενα δέκα χρόνια δημοσίευσε σκόρπια διηγήματα και στο ενδιάμεσο ένα μυθιστόρημα, για να επανέλθει με μια δεύτερη δυάδα συλλογών («Η φλέβα του λαμού», 1998, «Η βραδυπορία του καλού», 2001). Ακολούθησαν ένα δεύτερο μυθιστόρημα και δύο μεγάλα αφηγήματα. Μετά μια οκταετία εκδίδει την πρόσφατη συλλογή.

Το ενδιαφέρον, όμως, στοιχείο δεν είναι η όποια χρονική αλληλουχία, αλλά οι παρατηρούμενες διαφοροποιήσεις. Στα τριάντα διηγήματα της πρώτης δυάδας, πλάθονται με αμεσότητα απόβλητοι τύποι κάθε είδους και προέλευσης, όπου οι περισσότεροι βρίσκονται στα όρια του παθολογικού. Όλοι τους προβάλλουν φοβισμένοι και ερωτικά στερημένοι. Εδώ, το κάθε διήγημα συμπυκνώνει τη διάρκεια μιας ζωής, η οποία βρίσκεται, κατά κανόνα, δραματικό τέλος. Ο αφηγητής κρατά αποστάσεις από τους ήρωές του, που φαίνονται και από τη διαφοροποίηση του λεκτικού: ωμό στους διαλόγους, κόμμο με ψήγματα καθαρεύουσας στη διήγηση. Ως διακριτό alter ego του συγγραφέα, ο αφηγητής εμφανίζεται μόνο σε τρία διηγήματα. Στην επόμενη δυάδα, από 18 διηγήματα εκάστη συλλογή, πληθαίνουν τα διηγήματα με πρωταγωνιστή τον αφηγητή, ενώ αρχίζει να κερδίζει σταθερό έδαφος η ηπειρωτική λαλουμένη της γενέτειρας του συγγραφέα. Ο αφηγητής δεν είναι ο αμέτοχος παρατηρητής των προηγούμενων, αλλά εκδηλώνει εμφανέστερα τη συμπάθειά του για τους ήρωες. Περιγράφει τις σχέσεις τους λιγότερο βίαιες και περισσότερο αισθησιακές. Δεν υπάρχει, ωστόσο, θεματική μετατόπιση, πέρα από τον αντίκτυπο των αλλαγών που συμβαίνουν στον κοινωνικό περίγυρο. Αντί για τον έλληνα μετανάστη,

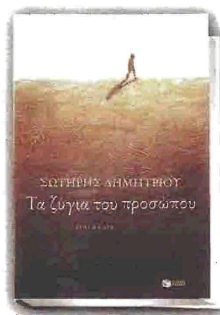
Φωτογραφία του Σωτήρη Λάμπρου, για τη Βιβλιοθήκη

Διηγήματα ωριμότητας

Από τη Μ. Θεοδοσοπούλου

που επιστρέφει από τη Γερμανία, ο αφηγητής αγκαλιάζει τους εκ Βορρά ξένους μετανάστες.

Και εργομάστε στα πρόσφατα διηγήματα. Εδώ, ο συγγραφέας εμφανίζεται τολμηρότερος. Συμβάλλουν η αυτοπεποίθηση της επιτυχούς συγγραφικής διαδρομής και η μεγαλύτερη ελευθεριότητα της εποχής. Μια πρώτη ένδειξη της απόστασης ανάμεσα στον Δημητρίου του '90 και του σημερινό συνιστούν τρία διηγήματα («Τέσπα», «Σχολείον», «Οι άγριοι των οδοστρωμάτων»). Εκείνος που κάποτε φαινόταν να πιστεύει ότι του παν είναι η ιστορία και κυνηγούσε το ασυνήθιστο και εντυπωσιακό, στήνει διηγήματα, ξεκινώντας από μια λέξη ή ένα απόσπασμα που απαλείφθηκε από βιβλίο του ή και σταχυολογώντας αθηναϊκά στιγμιότυπα. Αυτή η, τρόπον τινά, συγγραφική άνεση φαίνεται και στις μορφικές επιλογές. Τα δύο καταληκτικά διηγήματα της συλλογής είναι τα πρώτα διηγήματά του που θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν «παράξενα». Ανέκαθεν τα διηγήματά του ήταν ελλειπτικά, αλλά ποτέ δυσεξήγητα. Ο, τι υπαινισσόταν ήταν ευδιάκριτο από τα συμφραζόμενα. Τα δύο καινούρια διηγήματα μένουν ανοιχτά σε εικασίες. Το «Παράξενη αγάπη» διαδραματίζεται στο γηροκομείο Φιλιατών, όπως και «Το κιντό» της πρώτης συλλογής. Ο τρόφιμος αποκαλείται και πάλι «υπάλληλος» και αναφέρεται συνεχώς στα παιδιά του, που τον έχουν ξεγράψει. Στο παλαιότερο, ο βίος του ανιστορείται σε δραματικούς τόνους, ενώ στο πρόσφατο αναφέρεται κρο-

θινός. Ενδιαφέρει περισσότερο η σχέση του τρόφιμου με τον επισκέπτη του, δημιουργώντας υπόνοιες για έτη ή, τρόπον τινά, συγγραφική άνεση φαίνεται και στις μορφικές επιλογές. Τα δύο καταληκτικά διηγήματα της συλλογής είναι τα πρώτα διηγήματά του που θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν «παράξενα». Ανέκαθεν τα διηγήματά του ήταν ελλειπτικά, αλλά ποτέ δυσεξήγητα. Ο, τι υπαινισσόταν ήταν ευδιάκριτο από τα συμφραζόμενα. Τα δύο καινούρια διηγήματα μένουν ανοιχτά σε εικασίες. Το «Παράξενη αγάπη» διαδραματίζεται στο γηροκομείο Φιλιατών, όπως και «Το κιντό» της πρώτης συλλογής. Ο τρόφιμος αποκαλείται και πάλι «υπάλληλος» και αναφέρεται συνεχώς στα παιδιά του, που τον έχουν ξεγράψει. Στο παλαιότερο, ο βίος του ανιστορείται σε δραματικούς τόνους, ενώ στο πρόσφατο αναφέρεται κρο-

θινός. Ενδιαφέρει περισσότερο η σχέση του τρόφιμου με τον επισκέπτη του, δημιουργώντας υπόνοιες για έτη ή, τρόπον τινά, συγγραφική άνεση φαίνεται και στις μορφικές επιλογές. Τα δύο καταληκτικά διηγήματα της συλλογής είναι τα πρώτα διηγήματά του που θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν «παράξενα». Ανέκαθεν τα διηγήματά του ήταν ελλειπτικά, αλλά ποτέ δυσεξήγητα. Ο, τι υπαινισσόταν ήταν ευδιάκριτο από τα συμφραζόμενα. Τα δύο καινούρια διηγήματα μένουν ανοιχτά σε εικασίες. Το «Παράξενη αγάπη» διαδραματίζεται στο γηροκομείο Φιλιατών, όπως και «Το κιντό» της πρώτης συλλογής. Ο τρόφιμος αποκαλείται και πάλι «υπάλληλος» και αναφέρεται συνεχώς στα παιδιά του, που τον έχουν ξεγράψει. Στο παλαιότερο, ο βίος του ανιστορείται σε δραματικούς τόνους, ενώ στο πρόσφατο αναφέρεται κρο-

σης. Όπως, μάλιστα, η αφηγηματική φωνή σχεδόν εξομοιώνεται με το λεκτικό των ηρώων, αναδεικνύει την ερωτική συγκίνηση αυτών των σχέσεων. Ιδιαίτερα, ο τρυφερός τρόπος με τον οποίο περιγράφεται η συμπεριφορά των ηρώων, απαλύνει την εντύπωση της όποιας προβληματικής ανωμαλίας, προτάσσοντας το ορμημένο.

Παράδειγμα, η σχέση μάνας και καθυστερημένου γιου, που είναι το θέμα του παλαιότερου «Ωκεανός» και του πρόσφατου «Στα χέρια του Θεού», στο οποίο κυριαρχεί η ερωτική πείνα της χήρας μάνας. Από μίαν άποψη, είναι παράξενο ένας άντρας συγγραφέας να μυθολάττει τόσο πειστικά γύρω από τη σεξουαλική στέρηση της γυναίκας, φτάνοντας στα όρια του νοσηρού. Στο διήγημα «Η δεξίωση», η ηρωίδα επινοεί μια πλαστή πραγματικότητα για να καλύψει το όνειδος της απουσίας άντρα, καταλήγοντας σε μια μορφή μαζοχιστικής αυτοεικονοποίησης. Σε ένα άλλο, «Το όριο της ευχαριστήσεως», για να κρατήσει η γυναίκα τον ακριβοθώροτο σύντροφο, χρησιμοποιεί ως ερωτικό δέλεαρ το νήπιο κοριτσάκι της. Παραπλεύρως, το διήγημα σκιαγραφεί την τριγωνική κατάσταση στην οποία φτάνει μια γυναίκα, εκλιπαρώντας τον σύντροφό της για λίγο σπέρμα προς τεκνοποίηση. Το θέμα της παιδοφιλίας αποτολμούσε να αγιάξει και το παλαιότερο, «Η φλέβα του λαμού». Στο πρόσφατο, όμως, ο ερωτισμός παρόμοιων επαφών σπρώχνεται μέχρι τα όρια του κοινωνικά επιτρεπτού. Στα όρια του κοινωνικά επιτρεπτού ερωτισμού ανακόβει ο Δημητρίου και άλλες διηγήσεις, που ε-

μιτλέκουν διαφορετικές ψυχοπαθολογικές ιδιομορφίες, όπως η κοπρολαγνεία, με αποτέλεσμα, μερικούς, ανάπρηρα διηγήματα.

Σ'ε ένα από τα καινούρια διηγήματα, «Το τατουάζ», προχωρά στη σχέση μάνας και κόρης. Παρουσιάζει ενδιαφέρον η σύγκριση αυτού του διηγήματος με το κεφάλαιο του πρόσφατου μυθιστορήματος της Αντζέλας Δημητράκη, «Μέσα σ' ένα κορίτσι σαν κι εσένα», στο οποίο παρουσιάζεται μια αντίστοιχη σκηνή. Εκεί, την αμαρτωλή εμπειρία την εξομολογείται η κόρη, που την αποδέχτηκε σαν έναν τρόπο συναισθηματικής προσέγγισης μιας απύσας, τον περισσότερο καιρό, μητέρας. Αντιθέτως, στο διήγημα του Δημητρίου, η κόρη είναι μια άγρια φύση, που σέρνει τη μεγαλύτερη γυναίκα στην ερωτική κραιπάλη. Μάλλον πρόκειται για το πιο αισθησιακό, μέχρι τα σήμερα, διήγημα του Δημητρίου. Κατά τα άλλα, ένα από τα επανερχόμενα θέματα είναι και η ερωτική εμμονή. Δηλαδή, μέχρι πού μπορεί να φτάσει ένας ερωτευμένος, ο οποίος περιφρονείται. Μια πρώτη μυθολαττική παρουσίαση δίνει το «Προσωπολήψια» της προηγούμενης συλλογής, όπου ο ατυχής περιπίπτει στην πλήρη αυτοεξοσιοποίηση. Μια προκλητικότερη παραλλαγή συνιστά το πρόσφατο «Κι εγώ φοβάμαι αγάπη μου», όπου ο απορριφθείς φτάνει, προς ικανοποίηση του σεξουαλικού του οίστρου, στον φόνο. Πάντως, η νεκροφιλική σκηνή είναι από τις τρυφερότερες ερωτικές περιγραφές της πρόσφατης πεζογραφίας.

Ορισμένα από τα διηγήματα, όπου πρωτοστατούν μετανάστες, καθώς και κάποια με μοναχικούς ή και παρανοϊκούς χαρακτήρες, δείχνουν την ικανότητα του Δημητρίου να ψυχογραφεί διά της περιγραφής και της γλώσσας των ίδιων των απέλιδων, χωρίς φρούδικό τύπο σχολιασμού. Μάλιστα, στο ομότιτλο της συλλογής διήγημα καταπίνεται με μια ιδιόμορφη ψυχοσθένεια. Η έφηβη ηρωίδα του κατατρέχεται από την έμμονη ιδέα πως χάνει την υλική υπόσταση του προσώπου της. Η αφήγηση οικιαγραφεί την εξέλιξη της εμμονής σε ψυχοσθένεια. Υπαινισσεται ως αιτία «την έλλειψη ευχαριστήσεως», αποφεύγει, όμως, τη δραματική κατάληξη. Ίσως, το χαρακτηριστικότερο παράδειγμα να είναι το διήγημα «Δε γαμιέται». Γράφοντας για το βιβλίο του Μανώλη Πρατικάκη «Αφηγήματα ενός ψυχιάτρου», παρατηρούσαμε ότι το αφήγημα «Μια μορφή ποιητικής αυτοκτονίας» αφορμάται μεν από μια συγκεκριμένη περίπτωση, αγκαλιάζει, όμως, όλους όσους ερωτοτροπούν με την ιδέα της αυτοχειρίας. Ο Δημητρίου δείχνει τη σαγήνη του κενού σε ένα υποβλητικό φυσικό περιβάλλον, φτάνοντας μέχρι εκεί που στρίβει η βίδα και απευθύνει το «δε γαμιέται» στα εγκόσμια. Αυτό, εν αναμονή της επόμενης συλλογής, που θα συμπληρώσει τη δυάδα της ωριμότητας.